

doskodunk az elfáradás utáni regenerálódást is, a nemes szórakozást is nyújtó, aktív pihenés módozatairól.

Emlékezünk alföldi lakosságunkat pusztító tüdővészre, mint népbetegségre. A szélhordta finom futóhomok szemcsék a hozzájuk tapadt és rajtuk utazó baktériumokkal behatoltak a tüdőhólyagocskába és beoltották a betegséget. A futóhomokon ma erdők és gyümölcsösök termik a jó levegőt is. A városi levegő azonban egyre rosszabb a füstgáz, korom, hamu, por szennyeződéstől és a mikrobákkal való fertőzöttségtől. Vizsgálatok szerint, amíg a Párizs környéki erdő levegőjének egy köbméterében 50, addig a városi parkokéban 80 ezer, a főútvonalak levegőjében 500 ezer, az áruházakéban 4 millió a csíraszám.

Társadalmi jólétünk tehát minél több erdei iskola, ifjúsági tábor, sporthely, gyógyintézmény, az egészségre káros munkahelyen dolgozók számára erdei szanatórium létesítését indokolja. A társadalombiztosítás egészségügyi kiadásaira 1967-ben államunk a nemzeti jövedelemnek 11,3%-át, 22 milliárd Ft-ot költött. E kiadások évi átlagos növekedése 2 milliárd Ft. A 22 milliárdból kerekken 9 milliárdot fordítottak orvosi, kórházi, rendelői, táppénz, gyógyszer kiadásokra. Ezek olyan jellegűek, amelyek ha nem is csökkenthetők, de emelkedési intenzitásukban gyengíthetők, ha az erdőt, mint ősi gyógytényezőt fokozottabban alkalmazzuk. Fatermelésünk értéke 1969-ben kerek 2 milliárd Ft, annyi, mint amennyivel a társadalombiztosítási egészségügyi kiadásaink évente növekednek.

Az erdőknek a társadalom ilyen közvetlen szolgálatába állítása így társadalmi létkérdéssé lépett elő.

IRODALMI SZEMLE

Balogh András: Magyarország nevezetes fái

(Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1968. Második átdolgozott, bővített kiadás.)

1957-ben jelent meg első ízben Balogh András festőművész, kiváló grafikus munkája Magyarország ősi fáinak gyönyörű rajzaival és a hozzá tartozó egyéni kísérőszöveggel.

Ahogy a szerző az előszóban kifejti, ez a könyv nem anekdoták gyűjteménye és nem dendrológiai katalógus, főleg nem botanikai szakmunka. Ezeknél sokkal több, vallomás a fák örök szépségéről, a fák filozófiájáról és esztétikájáról. A szerző az ősi fákról szóló magyar irodalom áttekintő ismeretében egyéni mondanivalóinak gazdag tárházából merített. Olyan művész beszél hozzánk, rajzain és írásán keresztül, aki valóban hivatott arra, hogy a fák nevében nyilatkozzék. Mint írja a XX. század művészei korunk zűrzavarát tükrözik művészetükkel és ez addig fog tartani, amíg a forradalmi átalakulások után kialakulnak az új világkép igazi horizontjai.

A szerző felismerte már az „élet mély értékeit”, tudja, hogy mi az örök szépség. Csodálatos finomságú rajzain az első kiadásban 22 ősi magyar fát örökített meg, amelyeknek egy része ma már elpusztult. Beszámol a fák múltjáról és a fák alakjában, szenvedélyes mozdulatú ágaik tragikus kifejezésében megtalálta hazánk és nemzetünk történelmi múltját.

A tölgyek, hársak, szilek, nyárfák, szelídgesztenyék matuzsálemi korú ősi példányait csak a művészi rajz hivatott megörökíteni. Szép lehet egy tökéletes fényképfelvétel is, de a fa lelkét csak a hivatott művész szeme láthatja meg. A művészi rajz elhagyja azokat a fölösleges részleteket, amiket a fényképezőgép lenszéje automatikusan megörökít. A rajz a lényegét tartalmazza és kiemeli a hatalmas törzsek és ágaik harmonikus egységét, vagy sokszor fájdalmasan égre meredő torzóját. A fák szépségének felismerése és történetüknek ismerete különösen a fákat kezelő erdészek számára hasznos. A gazdasági mechanizmus akaratlanul is kedvez annak a gazdaságossági szemléletnek, mely sajnos a kegyelettel nehezen egyeztethető össze.

Pedig az öreg fák is hasznosak, pénzben ki nem fejezhető értékük van. Ezt minden erdész tudja.

Balogh András könyvének második kiadása 1968-ban jelent meg. Az első kiadás 22 ábrája az új műben már 32 rajzra szaporodott. Újabb történelmi és irodalmi neve-

zetességű fákat örökített meg. A kísérő szöveg a hangulatos leírásokon kívül most már gyakorlati szempontból — a védetté nyilvánítás megkönnyítésére — a nevezetes fák és arborétumok megyénként összeállított jegyzékét is tartalmazza. A fedél belső oldalán áttekintő térképvázlat ábrázolja a legfontosabb dendrológiai gyűjtemények és híres fák lelőhelyeit. Az ábrázolt fák e térképen piros karikával vannak megjelölve.

A mű első kiadásának 550 példányát most a második kiadásban 2450 példányra bővítették. Remélhető, hogy a következő kiadásig a szerző további sok szép, nagyműltű öreg fa rajzát fogja elkészíteni és a vörös karikák azokon a tájakon is szaporodni fognak, ahol jelenleg még hiányoznak. Ezt a könyvet egyetlen erdőt és fát tisztelő és szerető szakember sem nélkülözheti.

Dr. Mátyás Vilmos

Természetvédelem az Amerikai Egyesült Államokban — a Nemzeti „Wildlife” Szövetség tevékenysége. A természeti készletekkel és erőforrásokkal történő ésszerű gazdálkodás kérdéseit világszerte központi helyen állanak. Ezekkel a kérdésekkel foglalkozik a világ egyik legnagyobb természetvédelmi szervezete, az Egyesült Államok Nemzeti „Wildlife” Szövetsége is. (Az angol „wildlife” — kiejtése: vájldlájf — szónak nincs pontos magyar megfelelője. A szó körülbelül a vadon, a szabad természet életét; a növények, állatok és az ember természetes létét fejezi ki, de csupán a vadon élő állatokra is alkalmazzák.)

A Szövetség 1938-ban létesült; új washingtoni székháza pedig *John F. Kennedy* elnök alapítványából épült. Viszonylag rövid történeti múltja ellenére ma már az USA egyik legnépszerűbb szervezetének tekinthető; hatalmas tömegekkel teremtet és teremt állandóan kapcsolatot. Filozófiája és céljai az *Ezt hisszük* (This We Believe) címen terjesztett, tömören megfogalmazott és művészen elkészített kiadványból ismerhetők meg. Az emberiség jólétét meghatározó természeti források, mint a talaj, a vizek, az erdők, az ásványok, a növényi és állati élőlények bölcs használatára és a velük történő helyes gazdálkodásra hívja fel az amerikai nép figyelmét, de egyben rámutat a konkrét teendőkre is.

E célok megvalósítási eszközei között első helyen a nevelés, az oktatás igen fontos szerepét említi. Az oktatási intézmények felszólítása mellett közvetlenül maga is részt vesz ebben a munkában. A Szövetség ilyen irányú tevékenységét számos ingyen kapható (1—1 példányt ingyen, több példányt pedig elég mérsékelt áron küldenek megrendelésre) szakemberek által megírt könyvecskékből ismerhetjük meg. Tizennégy ilyen tanulmányt, tudományos szintű filozófiai fejtegetést felnőttek és felsőfokú tanulmányokat végző diákok részére, míg hét kiadványt gyermekek részére írtak. Példaként érdemes ezekből néhányat megemlíteni.

Ernest Swift: *Amiből életünk fakad* (By Which We Live). A szerző a nemzet óriási felelősségére hívja fel a figyelmet a természeti erőforrásokkal történő gazdálkodás és bánásmód terén. Tényekkel támasztja alá, hogy a történelem során letűnt kultúrák esetében a hanyatlást milyen jelentős mértékben segítette a természeti források egyszemélyes és a jövővel keveset törődő kimerítése. Amerika jelenét és jövőjét illetően elretentő példaként említi a „dübörgő bölénycsordák” kipusztítását, amelyek a préri gazdaságos hasznosításának egyik nagy lehetőségét adhatták volna; továbbá a hatalmas erdőirtásokat a nyomukba lépő erózióval, valamint a világháborúnak és a fegyverkezési versenynek köszönhető óriási mértékű nyersanyagpazarlást.

Ralph A. MacMullan: A „hatásos” rovarirtók problémája (The Case Against „Hard” Pesticides). Ez a könyvecske elsősorban a DDT, Endrin, Chlordane, Dieldrin, Heptachlor, Lindane és egyéb klórozott hidrokarbonátos rovarirtók ellen kel ki.

Wernwr Nagel: A környezet fejlesztése a vadban bővelkedés kulcsa (Habitat Improvement: Key To Game Abundance). A szerző négy jelentős életfeltételét említi a vadnak. Ezek: az élelem, a védelem (időjárással és természetes ellenségekkel szemben), a víz és az életér. A könyvecske számos módszertani javaslatot tartalmaz az állatvilág populációjának fejlesztésére.

Louis S. Clapper: *Amerika szégyene — a vizek szennyezettsége* (America's Shame — Water Pollution). A Szövetség *National Wildlife* című folyóiratának egyik számából vett és különlenyomatként sokszorosított cikk ismerteti a problémát, a megoldás érdekében ez ideig tett lépéseket és azt, hogy mit tehet a cikk olvasója a probléma megoldásában.

Will Johns: *Amerika szépsége érdekében* (For the Beauty of America). A könyvecske útmutatásokat ad arra nézve, hogyan lehet elősegíteni Amerika talajai, erdei, vízei és vadjai szerepének és természetes szépségének megőrzését vagy helyreállítását.

A második csoportban szereplő kiadványok célja a természet életének megismertetése és megszerettetése általános iskolás korban. Ide tartoznak: *A talaj életet jelent* (Soil Means Life), *A víz* (Water), *A mi Egyesült Államunk madarai, virágai és fái* (Birds, Flowers and Trees of Our United States), *Erdők és parlagok állatvilága*

(Wildlife of Forest and Rangelands), *Tavak, folyók és mocsarak állatvilága* (Wildlife of Lakes, Streams and Marshes), *Megművelt területek és mezőségek állatvilága* (Wildlife of Farm and Field), *Parti vizek állatvilága* (Wildlife of Coastal Waters).

A gyerekek oktatására különös figyelmet szentelnek. Ez abból is látható, hogy a Szövetség közreműködésével minden héten színes TV műsort közvetítenek az állatok életéről. Ezek célja szintén az állatok, a természet szeretetére való nevelés. A Szövetség sátoros táborozásokat is szervez gyerekek részére, ahol erdészeti vagy természetvédelmi témakörben tanulmányokat végző egyetemi hallgatók, vagy szakemberek vezetésével tevékenyen részt vesznek az erdősítési és különböző természetvédelmi munkákban.

A bevezetőben említett *Ezt hisszük* című, elvi állásfoglalásokat rögzítő lap második fejezete az *Együttműködés* címet viseli. A Szövetség egyik fontos célja, hogy a különféle nemzetközi, nemzeti, táji, állami szervezetek és bizottságok, kutató intézetek stb. megfelelő csoportjaival és vezetőivel állandó közvetlen kapcsolatot tartson. Hogy ez sem csupán szépen hangzó elgondolás, az jól látható a National Wildlife Federation *Conservation Directory*, 1969 című, 150 oldalas kiadványban. Ebből kitűnik, hogy Kanadát is beleszámítva a Szövetség több mint 2000 szervvel és ezen belül mintegy 10 000 olyan személlyel tart közvetlen kapcsolatot, akik aktívan is részt vesznek a sokrétű szervező munkában. A külföldi kapcsolatokról szólva az *Ezt hisszük* megállapítja: „... valamely más nemzet vagy egy másik kontinens természeti erőforrásainak kimerülése közvetett módon, az Egyesült Államok készleteinek fokozott elvonása révén hatást gyakorolna az Egyesült Államok jólétére is. Ebből kifolyólag a Szövetség elkötelezi magát arra, hogy a kölcsönös fennmaradás közös célja érdekében más nemzetek hasonló szervezeteivel együttműködik.”

Az *Ezt hisszük* további pontjai a természeti források kezelésének szakszerű megszervezéséről, a kormányzervekre gyakorolt pozitív hatás szükségességéről és végül a gazdálkodás néhány alapvető elvi kérdéséről szólnak. Ez utóbbiak sorában tömör, de igen sokatmondó megállapítások találhatók a természeti erőforrások többoldalú hasznosításával, a vadgazdálkodással, a vízgazdálkodással, a folyómederszabályozással, a forrásvizekkel, a vizek szennyezésével, a vizek élővilágával, az állami földterületekkel, a magánterületekkel, a nemzeti parkokkal és emlékművekkel, a kirándulóhelyekkel, és végül a talajvédelemmel kapcsolatos kérdésekre nézve. Az említett problémakörök mindegyikében erősen kiérződik a Szövetség határozott állásfoglalása a természeti erőforrások olyan sokoldalú és harmonikusan összehangolt hasznosítása mellett, amely a társadalom egészére nézve az optimális eredményt jelenti és a távolabbi jövő számára is pozitív irányú fejlődést biztosít. (Ref.: Harsay Gy.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK

Az erdők közjóléti szerepével és fásítással foglalkozó szakosztály munkájáról

Az erdők közjóléti szerepével és fásítással foglalkozó szakosztály 1967-ben kezdte meg munkáját. Elődje, a fásítási szakosztály is hasonló cél megvalósításáért dolgozott, amikor a leendő erdők közjóléti szerepét igyekezett előtérbe helyezni. Csakhogy a mai életforma nem vár hosszú évtizedeket. A természetbe vágó tömegek, az egyre növekvő városi lakosság mind szélesebb körben keresi fel a meglévő erdőket, különösen a legsebbe természeti adottságokkal rendelkező, legöregebb erdőállományokat. Erdeinket elő kell készíteni, alkalmassá kell tenni a kiránduló tömegek, turisták letelepedési, pihenési, szórakozási igényeinek kulturált biztosítására. Így vált szükségessé, hogy a fásítási szakosztály tevékenységét bővítse.

A szakosztály az erdők közjóléti hatásának megfelelő szemlélet kialakítását szervezett vitaalkalmakkal igyekszik előmozdítani. Kihelyezett szakosztályüléseken a helyi szakemberekkel folytattunk eszmecsereket, hogy megismerjük, tisztán lássuk azokat az eszközöket, módszereket, amelyekkel leginkább célt érhetünk. Ilyen kihelyezett szakosztály-üléseket tartottunk a többi között Szombathelyen, Tihanyban, Sopronban, a Pilisi Parkerdőgazdaság területén.

Azonban nemcsak az erdész szakemberek figyelme fordul manapság az erdők felé. Különböző rokon munkaterületek vízügyi, építész, kertész, természetvédelmi mezőgazdász, közlekedési szakembereivel társ Egyesületeik keretében vesszük fel a kapcsos-